

Asia: VN/501/2020

Lausuntopyyntö iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Valtion viranomainen

1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?

Kyllä

2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea kaikkien asiakasryhmien palveluasumista?

3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?

Kyllä

4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?

Ei kantaa

5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?

Kyllä

6. Voitaisiinko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?

Kyllä

7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa, millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.

Ympäristöministeriö kannattaa työryhmän ehdotusta ”1.Tehdään monimuotoisen asumisen kehittämistä tarkoittavat informatiiviset täsmennykset yhteistyötä koskevaan vanhuspalvelulain 4 §:ään ja ikääntyneen väestön tukemisen suunnittelua koskevaan 5 §:ään. Vastaavasti tehdään asumisjärjestelyjen ennakkointia tarkoittava lisäys lain 12 §:ään, jossa säädetään hyvinvointineuvonnasta ikääntyneelle väestölle ja iäkkäille asiakkaille.”

Vanhuspalvelulain 4 §:n mukaan kunnan eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Koska asumisolot vaikuttavat merkittävästi itsenäiseen asumiseen ja asumiseen kotona kotipalvelujen turvin, ympäristöministeriö ehdottaa ikääntyneen väestön asumisolojen kehittämisen lisäämistä tähän kohtaan. Näin nostettaisiin esille asuinolojen ja niiden parantamisen merkitys sekä kunnan rooli tässä kysymyksessä.

Vanhuspalvelulain 5 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lisäämällä pykälään maininta, että suunnitelman tulee sisältää myös toimenpiteet ikääntyneiden asumisolojen parantamiseksi ja siihen liittyvä yhteistyö, korostetaan asumisen ja asuinympäristöjen merkitystä kotona asumisen tukemisessa.

Lain 12 § ohjaa hyvinvointia edistävien palvelujen järjestämistä ja sisältöä. Ympäristöministeriö kannattaa asumisen neuvonnan ml. ennakkoinnin lisäämistä mainittuihin neuvontapalveluihin. Iäkkäiden henkilöiden kohdalla vanhuspalvelujen kautta saatavalla neuvonnalla on suuri merkitys ja se saavuttaa hyvin tämän väestönosan. Sisällyttämällä neuvontaan asumiseen liittyviä kysymyksiä voidaan kannustaa ikääntyneitä henkilöitä toteuttamaan itse erilaisia toimia ja ratkaisuja, jolla he parantavat arjessa selviytymistään, esim. asumisen vaihtoehdot, asunnon korjauksiin liittyvä informaatio ja asumisturvallisuus.

8. Sosiaalihuoltolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?

Ei kantaa

9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatus sekä asiointi. Luettelo ei ole tyhjentävä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseen?

Kyllä

10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?

Ei kantaa

11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?

Ei kantaa

12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?

-

13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?

Ei kantaa

14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?

Jos palveluasuminen poistetaan sosiaalihuoltolaista, mitä ympäristöministeriö kannattaa, jäisi sosiaalihuoltolakiin kuitenkin tehostetun palveluasumisen lisäksi tuettu asuminen. Sitä ei ole kuitenkaan käytännössä juurikaan osoitettu ikääntyneille. Tämä tulisi ottaa käyttöön niiden henkilöiden ja henkilöryhmien kohdalla, jotka tarvitsevat tukea asumisessaan ja sopivan asunnon järjestymisessä, mutta eivät kuitenkaan tarvitse tehostettua palveluasumista eli ympärivuorokautista hoivaa. Näin tuetun asumisen tosiasiallinen järjestäminen lisäisi kuntien ja kuntayhtymien vastuulla olevia ikääntyneiden asumisratkaisuja samalla kun palveluasuminen (käsitteenä) loppuisi.

Käytännössä nykyinen palveluasuminen voisi muuttua tuetuksi asumiseksi. Nämä molemmat asumismuodot (palveluasuminen ja tuettu asuminen) kuuluvat ns. välimuotoiseen asumiseen. Vapaaehtoisuuden sektorin tuottama ja valtion ARA-avustuksilla tukema muu välimuotoinen asuminen lisäävät myös huomattavasti ikääntyneiden asumisen monimuotoisuutta. Kuntien palveluohjauksessa ja neuvonnassa voidaan tuoda näitä vaihtoehtoja esille. Asumisen monimuotoisuuden lisääminen parantaisi yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden huomioon ottamista ja toisi joustoa käytäntöihin. Tällä hetkellä palveluasumisesta (henkilökuntaa paikalla vain päivällä) on muodostunut tiukkojen henkilöstövaatimusten takia jäykkä ratkaisu. Kunkin henkilön tarvitsemat palvelut muualla kuin tehostetussa palveluasumisessa voitaisiin jatkossa toteuttaa kotipalvelujen tavoin, jolloin asuminen ja asunto itsessään rinnastuisivat asumiseen tavallisessa asunnossa.

Hynynen Raija

